

REVITALIZACIJA ŠKOLSKE KNJIŽNICE

Revitalization of the school library

Sanja Galic
III. Gimnazija Osijek
sanja.galic01@gmail.com

UDK / UDC **027.8:021>(497.543Osijek)**

Stručni rad / Professional paper

Primljeno/ Received: 11.12.2025.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

544

Sažetak

Cilj. Cilj je rada prikazati revitalizaciju Knjižnice III. Gimnazije Osijek tijekom posljednjih trideset, a posebno posljednje tri godine, u odnosu na povijesni razvoj knjižnične zbirke te zakonske propise i pravilnike koji propisuju način i uvjete rada školske knjižnice.

Pristup/metodologija. Rad je usmjeren na povijesni razvoj Knjižnice III. Gimnazije Osijek i iskustvo školske knjižničarke u revitalizaciji školske knjižnice. Revitalizacija je proces svjesnog oživljavanja rada školske knjižnice u odnosu na razdoblje prije Domovinskog rata kada je knjižnica djelovala kao bibliotečno-informacijski centar Centra za usmjereno obrazovanje „Braća Ribar“ Osijek. Nakon podjele školske knjižnice na tri gimnazijske knjižnice, došlo je do opadanja što se tiče prostora i opreme. U posljednje tri godine knjižnica je revitalizirana i potpuno zadovoljava uvjete za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica propisane Standardom za školske knjižnice (NN 61/23).

Rezultati. Rad problematizira okolnosti i poteškoće postizanja minimalnih uvjeta za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica propisane Standardom s posebnim osvrtom na knjižnicu u sastavu gimnazije koja nema vlastite izvore financiranja. Posljednje tri godine školska je knjižničarka provedbom nekoliko projekata uspjela modernizirati i preobraziti knjižnicu tako da ispunjava uvjete propisane Standardom.

Praktična primjena. Rad kao primjer dobre prakse može motivirati knjižničare voditelje knjižnica u sastavu ustanova bez vlastitih financijskih sredstava u tome da pronađu načine i sredstva za njihovo preuređenje i osuvremenjivanje.

Originalnost/vrijednost. Vrijednost rada jest u tome što je provedena analiza okolnosti i poteškoća u dostizanju minimalnih uvjeta za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica. Rezultat analize i primjer dobre prakse mogu poslužiti kao jedan od modela revitalizacije knjižnica u sastavu.

Ključne riječi: knjižnica u sastavu, oprema, prostor, revitalizacija, školska knjižnica

Summary

Aim. The aim of the paper is to present the revitalization of the Library of the 3rd Gymnasium Osijek over the last thirty, and especially the last three years, in relation to the historical development of the library collection and the legal regulations and rules that prescribe the manner and conditions of operation of the school library.

Approach/methodology. The paper focuses on the historical development of the Library of the 3rd Gymnasium Osijek and the experience of the school librarian in revitalizing the school library. Revitalization is the process of consciously reviving the work of the school library in relation to the period before the Homeland War, when the library operated as a library and information center of the Center for Vocational Education "Braća Ribar" Osijek. After the division of the school library into three gymnasium libraries, there was a decline in terms of space and equipment. In the last three years, the library has been revitalized and fully meets the conditions for performing school library activities prescribed by the Standard for School Libraries (NN 61/23).

Results. The paper addresses the circumstances and difficulties of achieving the minimum requirements for performing school library activities prescribed by the Standard, with special emphasis on a library within a high school that does not have its own sources of funding. Over the past three years, the school librarian has managed to modernize and transform the library by implementing several projects so that it meets the requirements prescribed by the Standard.

Practical application. Working as an example of good practice can motivate librarians and heads of libraries in institutions without their own financial resources to find ways and means for their reorganization and modernization.

Originality/value. The value of the work lies in the fact that an analysis of the circumstances and difficulties in reaching the minimum conditions for performing the activities of school libraries was carried out. The result of the analysis and an example of good practice can serve as one of the models for the revitalization of libraries in the composition.

Keywords: equipment, library in the structure, revitalization, space, school library

1. Uvod

Prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/19), knjižnica u sastavu ustrojstvena jedinica ustanove ili druge pravne osobe koja obavlja knjižničnu djelatnost, koja obuhvaća: izgradnju knjižnične zbirke, stručnu obradu knjižnične građe, njezino čuvanje i zaštitu, digitalizaciju, pružanje informacijskih usluga, usmjeravanje i podučavanje korisnika pri izboru i korištenju knjižnične građe, vođenje dokumentacije i prikupljanje statističkih podataka o poslovanju, pripremanje kulturnih, informacijskih, obrazovnih i znanstvenih sadržaja te obavljanje i drugih poslova.

Knjižnica je III. Gimnazije Osijek, prema Zakonu o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti (NN 17/19), školska, odnosno knjižnica u sastavu. Budući da djeluje u sastavu škole, dio je odgojno-obrazovnog procesa i služi za njegovo ostvarivanje, a stručno-knjižničnu djelatnost obavlja u manjem opsegu (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, NN 87/08). Uvjeti za rad školskih knjižnica propisani su Standardom za školske knjižnice (NN 61/23), koji navodi koliki prostor i koju opremu one trebaju imati. Osim toga, u njemu je određeno i da sredstva za njihov rad i kontinuirani razvoj treba osigurati osnivač škole. U slučaju III. Gimnazije Osijek to je Osječko-baranjska županija, no ona financira samo nabavu obavezne školske lektire i to vrlo skromnim iznosom (od 2025. godine 1 eurom po učeniku, a do tada manjim iznosom). Osiguranje dovoljnih sredstava za rad i razvoj knjižnice otežava i to što škola, kao gimnazija, za razliku od strukovnih srednjih škola, nema vlastitih izvora financiranja, poput obrazovanja uz rad ili izrada i prodaja nekih proizvoda.

Knjižnica III. Gimnazije Osijek, višegodišnjim je zalaganjem školske knjižničarke, uz podršku sadašnjeg ravnatelja, gotovo dostigla Standardom (NN 61/23) propisane prostorne uvjete, a provedbom projekata prekogranične suradnje nastoji se isto učiniti i s opremom.

2. Povijesni pregled razvoja škole

Gospodarski razvoj Osijeka u 19. stoljeću stvorio je potrebu za obrazovanjem mladića u tehničkom i prirodno znanstvenom području. Tako je, na inicijativu slavonskih plemića, gradska Glavna skupština 1869. godine donijela odluku o osnivanju Muške realne gimnazije. Gimnazija je počela raditi 10. listopada 1870. u nekoliko različitih zgrada, a svoju je zgradu dobila točno dvadeset godina kasnije nakon dvogodišnje

izgradnje. U toj se zgradi kontinuirano održava nastava. Izuzetak su vrijeme Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata, kada je u školskoj zgradi smješten vojni stacionar. Usljed brojnih društvenih i obrazovnih reformi, gimnazija je promijenila nekoliko naziva i profila:

- od 1945. nosi naziv Gimnazija „Ivo Lola Ribar“ i ima osam razreda do 1950. godine kada postaje četverorazredna;
- 1959. godine ukida se realna gimnazija, a uvodi matematičko-prirodoslovni i društveno-jezični smjer;
- od 1966. mijenja naziv u Gimnazija „Braća Ribar“;
- 1977. ukinute su gimnazije i osnovan Centar za usmjereno obrazovanje „Braća Ribar“ (kasnije u tekstu CUO), koje je nastao ujedinjenjem Gimnazije „Braća Ribar“, Gimnazije „Sara Bertić“ i Gimnazije „Božidar Maslarić“; prva su dva razreda pripremna, odnosno općeobrazovna, a iduća dva usmjerena prema obrazovanju za neko zanimanje;
- 1992. ponovno se osnivaju gimnazije te se CUO dijeli na tri, među kojima je III. Gimnazija Osijek, po profilu prirodoslovno-matematička gimnazija.

Nastava III. Gimnazije Osijek u školskoj se zgradi Muške realne gimnazije izvodi i danas budući da je ona njezin pravni nasljednik.

Školska je zgrada u Domovinskom ratu bila oštećena granatiranjem Osijeka. Uz daljnje slabo održavanje zbog nedostatka sredstava, postala je opasna za rad u njoj. Sveobuhvatna obnova počinje tek u rujnu 2006. i traje do kolovoza 2009. Nastava se tijekom obnove zgrade održava u jednoj od zgrada bivše „Bijele kasarne“, sadašnjem kampusu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Škola prilikom povratka u obnovljenu zgradu dobiva novi kvalitetan namještaj za učionice, zbornicu i urede.

Važnost III. Gimnazije Osijek za gospodarski i znanstveni razvoj regije vidljiva je i u tome što je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti 2011. godine u ulazu škole postavila Spomen ploču posvećenu članovima HAZU-a koji su bili učenici i nastavnici Gimnazija u Osijeku. Osim toga, generacije njenih učenika ostvaruju sjajne rezultate na državnim natjecanjima te u velikom broju upisuju najprestižnije fakultete. Potvrda je tome i 10. mjesto škole na ljestvici najboljih gimnazija u Hrvatskoj 2024. godine.

3. Pregled razvoja školske knjižnice

Nastavnička knjižnica postoji od početka djelovanja Muške realne gimnazije (1870.), a učenička se osniva godinu dana kasnije. Odvojena nastavnička i učenička knjižnična zbirka zadržala se do šezdesetih godina 20. stoljeća kada postaje jedinstvena tako da svi korisnici mogu koristiti svu knjižničnu građu. Nova knjiga inventara jedinstvene zbirke Gimnazije „Ivo Lola Ribar“ (kasnije Gimnazija „Braća Ribar“) vodi se od 13. listopada 1962. godine.

Ujedinjenjem triju osječkih gimnazija u CUO 1978. godine, spajaju se i njihove knjižnice te vodi nova knjiga inventara za novonabavljenu građu. Knjižnica s vremenom prerasta u bibliotečno-informacijski centar.

Dijeljenjem CUO-a 1992. godine na tri gimnazije, podijeljena je i knjižnica prema principu da je svaka knjižnica dobila knjižnu građu koja pripada knjižnici gimnazije čiji je pravni nasljednik i, u skladu s profilom gimnazije, trećinu građe nabavljenu u vrijeme djelovanja CUO-a. Knjižnici III. Gimnazije Osijek pripala je većina stručne građe iz matematičko-prirodoslovnog, današnjeg STEM područja: matematike, informatike, fizike, kemije, biologije i geografije.

Knjižnično poslovanje na početku se obavlja na klasičan način (kartotečna posudba, inventarizacija u papirnoj knjizi inventara, kataložni listići pisani na pisaćem stroju). Od travnja 1995. katalogizacija i klasifikacija obavljaju se u računalnom knjižničnom programu CROLIST¹, a kataložni se listići ispisuju s pomoću igličnog pisača i ulažu u kataložni ormarić za autorski, stručni i predmetni katalog. Od 2006. godine cijelo knjižnično poslovanje obavlja se u knjižničnom računalnom programu Metelwin², koji omogućuje računalnu katalogizaciju, inventarizaciju, izradu mrežnog kataloga, provođenje revizije i otpisa, stvaranje baze podataka članova i računalnu posudbu.

3.1. *Prostor knjižnice prije revitalizacije*

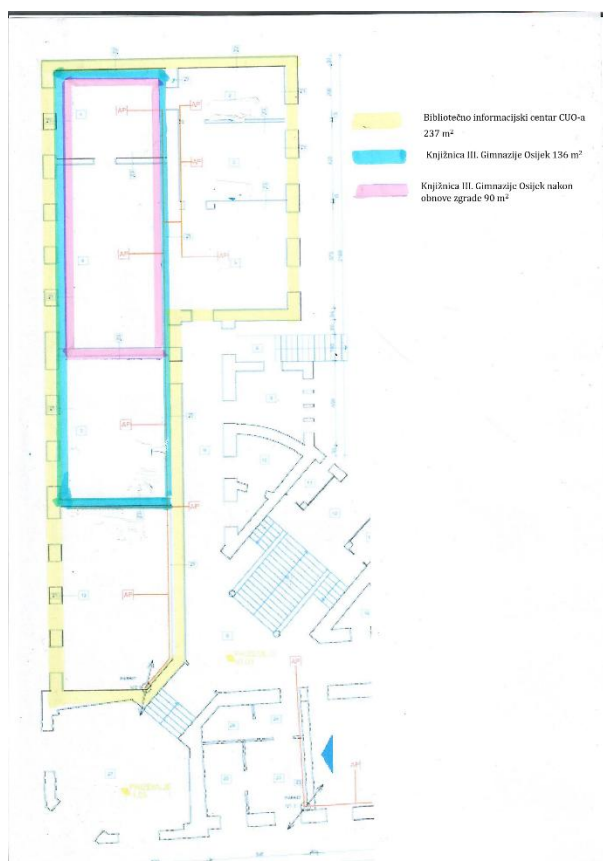
Prema Državnom pedagoškom standardu srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (NN 63/08) prostor školske knjižnice pripada društvenim prostorima škole. Oba standarda, Državni pedagoški standard (NN 63/08) i Standard za školske knjižnice

¹ Program je izrađen u formatu UNIMARC za pregledne strojno čitljive zapise na bazi Oracle u suradnji informatičke tvrtke 3a i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

² Program je u operativnom sustavu Windows, formatu UNIMARC razvila informatička tvrtka Point d.o.o. u suradnji s Gradskom knjižnicom i čitaonicom „Metel Ožegović“ Varaždin.

(NN 61/23), propisuju jednaku veličinu prostora koji ovisi o broju učenika, odnosno broju razrednih odjela. S obzirom na broj razrednih odjela (Standard za školske knjižnice, NN 61/23), Knjižnica III. Gimnazije Osijek je TIP 5 – više od 20 razrednih odjela jer ih u školi ima 24, pa bi njezin prostor prema navedenim mjerilima trebao biti površine 152 m².

Knjižnični prostor je, tijekom više od sto pedeset godina rada, pratio razvoj škole i same knjižnice. U samom početku knjižnična je građa bila smještena u ormarima u zbornici, a kasnije je knjižnica smještena u prizemlju na južnoj strani zgrade. Prikazat ćemo kako se njezin prostor smanjivao od sredine 70-ih godina prošloga stoljeća do njezine revitalizacije 2025. godine (Slika 1).

Slika 1. Postupno smanjivanje prostora knjižnice

U vrijeme CUO-a knjižnica je za smještaj građe u slobodnom pristupu imala dvije prostorije i nekoliko čitaonica (za učenike, za nastavnike, dvije za upotrebu AV-građe). Zauzimala je cijelo jedno prizemno krilo školske zgrade bivše Muške realne gimnazije, odnosno 237 m².

Podjelom knjižnice CUO-a, Knjižnica III. Gimnazije Osijek ostaje u njezinu prostoru, ali smanjenom. Organizacija nastave za 20 razrednih odjela zahtijevala je veći broj

učionica pa su čitaonica za učenike i dvije čitaonice za upotrebu AV-građe prenamijenjene u učionice. Tako je prostor knjižnice smanjen na tri međusobno povezane prostorije ukupne površine 136 m²: prostoriju za posudbu i s građom u slobodnom pristupu, prostoriju s priručnom zbirkom i časopisima te čitaonicu. Devastacija prostora knjižnice nije bila samo u njezinoj veličini. Prve dvije godine nakon Domovinskog rata na su dijelu prozora umjesto stakala razbijenih granatiranjem bili najloni. Na njima nije bilo zastorâ pa je zbog smještaja na južnoj strani zgrade, u knjižnici bilo izuzetno vruće, od lipnja do sredine rujna temperatura je dostizala do 30 °C. To je uz neposredan prodor sunčeve svjetlosti dodatno oštećivalo građu. Nepovoljna unutarnja klima stvorena je i prodorom vlage iz podruma koja se proširila i na zidove prizemlja do visine jednog metra (Slika 2).

Slika 2. Vlaga na zidovima

Povratkom u obnovljenu školsku zgradu i porastom broja razrednih odjela na 24, uz dodatna 4 razreda Glazbene škole Franje Kuhača Osijek, koji u III. Gimnaziji pohađaju nastavu općih predmeta, knjižnica ostaje bez još jedne prostorije, prije čitaonice, površine 47 m² tako da raspolaže s 90 m². Budući da je knjižnica ostala bez čitaonice, njezin prostor

reorganiziran je tako da je prostorija s priručnom zbirkom i časopisima prenamijenjena za čitaonicu koja nema zaseban ulaz, nego je u nju moguće ući samo kroz prostoriju za posudbu (Slika 3).

Slika 3. Čitaonica nakon obnove

U praksi je to značilo da nitko nije mogao koristiti čitaonicu izvan vremena rada knjižnice s korisnicima. Pri tome treba uzeti u obzir da se nastava odvija u dvije smjene, da su dio učenika putnici izvan mjesta školovanja ili pohađaju izvanškolske aktivnosti, pa u školu stižu znatno prije početka nastave ili ostaju duže te to vrijeme provode u čitaonici. Osim toga, povećanjem broja jedinica knjižnične građe, više nije bilo dovoljno mjesta za njihov pravilan smještaj na policama. Uglavnom su knjige s obveznom lektinom nerijetko bile smještene u dva reda, jedne iza drugih.

To su bili razlozi za promišljanje ideje o preseljenju knjižnice u veći prostor. Sportska dvorana odabrana je zato što se u njoj više nije održavala nastava Tjelesne i zdravstvene kulture. Ona se tijekom održavanja nastave u uvjetima uzrokovanim bolešću Covid-19 počela održavati u sportskoj dvorani Sokolskog doma u Osijeku. Budući da školska sportska dvorana ne odgovara uvjetima propisanim Državnim pedagoškim standardom (NN 63/08), koji navodi da škola s više od 16 razrednih odjela mora imati trodijelnu sportsku dvoranu veličine 45 x 27 x 8 m sa svim pratećim prostorima, nastava se i dalje održava u dvoranama izvan škole. Knjižničarka je tada uočila priliku za

preseljenje knjižnice u bivšu školsku sportsku dvoranu, pri čemu bi se tadašnji prostor knjižnice mogao prenamijeniti u učionicu s kabinetom. Ideju je predstavila ravnateljku koji ju je prihvatio nakon realizacije trajnog rješenja zakupa vanjske dvorane za nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture. Knjižnica je, uz obavljanje revizije i čišćenja knjiga, preselila u srpnju 2021. godine.

3.2. Oprema prije revitalizacije

Oprema i namještaj u školskoj knjižnici trebaju biti funkcionalni i sigurni, od kvalitetnog materijala, po mogućnosti prirodnog, lakog za održavanje, postojanih boja i estetskog izgleda (Državni pedagoški standard, NN 63/08).

Pri osnutku III. Gimnazije Osijek 1992. godine, osim dijela prostora, njezina je knjižnica naslijedila i stari istrošeni namještaj (Slika 4). Police su bile izrađene od metalnih okvira na kojima se vodoravne plohe nisu mogle podešavati po visini pa dio građe, viši od razmaka među njima, nije bio pravilno smješten, nego je morao biti polegnut. Dio policia dosezao je do samoga stropa pa je građa na njima bila nedostupna.

Slika 4. Istrošene police

Od opreme je u knjižnici bilo samo jedno rabljeno računalo za rad knjižničarke i iglični pisač za ispisivanje kataložnih listića, telefon te jedan televizor u čitaonici. Neposredno se prije obnove, zbog prelaska na knjižnično poslovanje u knjižničnom računalnom programu Metelwin, nabavlja novo računalo s pristupom internetu i tintni pisač. Tada je za čitaonicu nabavljen televizor i video rekorder. Školska knjižničarka je poklonila DVD *player*.

Za knjižnicu su pri povratku u obnovljenu školsku zgradu izrađene nove police (Slika 5). Bile su od tankog materijala pa su se vodoravne plohe vrlo brzo ulegnule od težine knjiga. Knjige na donjim policama prašile su se jer su bile neposredno na podu. Nakon nekoliko je godina knjižničarka uz pomoć domara i spremačica sklanjala knjige s polica te su na njih postavljene noge zbog stvaranja veće udaljenosti od tla, čime se smanjilo zaprašivanje knjiga.

Slika 5. Knjižnica nakon obnove

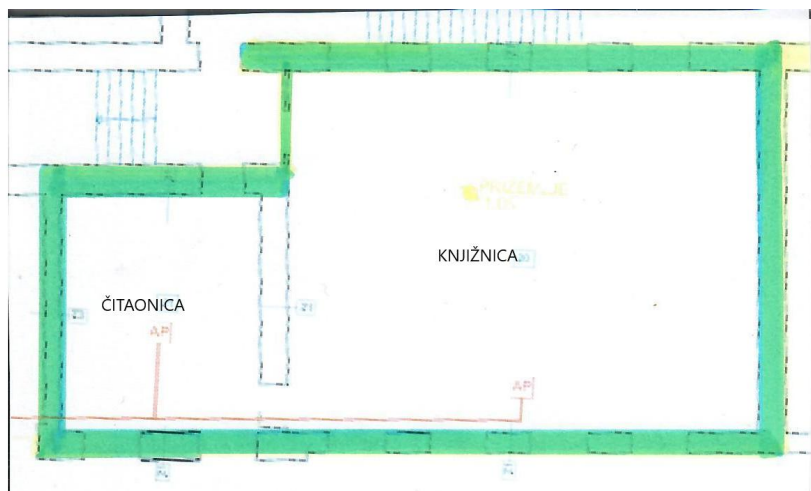
Zanimljivo je da je tijekom preseljenja, dok je knjižničarka obavljala selidbu i reviziju knjižničnog fonda, nestao čitaonički namještaj. Budući da osnivač nije kupio niti dao izraditi nove police za referentnu zbirku, knjižničarka je za tu namjenu donijela police koje su preostale nakon uređenja učionica i kabineta nastavnika. Stolove i stolice kupila je sredstvima prikupljenim od zakasnine. Kasnije su za potrebe korisnika u čitaonicu postavljena dva korištena računala s pristupom internetu, ali zbog zastarjelosti i sporosti gotovo uopće nisu korištena. Školska je knjižničarka digitalni fotoaparat i videokameru

osigurala iz proračuna projekta *Slikaj se, Europo!* odabranog za sufinanciranje u natječaju udruge Slagalica 2011. godine.

4. Revitalizacija školske knjižnice

4.1. Prostor

Školska knjižnica i čitaonica trebaju stvarati poticajne intelektualne, materijalne i druge uvjete za učenje (Standard, NN 61/23). U njoj treba vladati ugodno okruženje, ne samo za učenje, nego i druženje i u koju korisnici rado dolaze u vrijeme kada žele. Ranije je rečeno da je 2021. godine školska knjižnica preselila u dvije prostorije bivše školske sportske dvorane površine 142 m² (Slika 6) koja se nalazi u drugom prizemnom, istočnom krilu zgrade. Budući da su prozori s obje strane prostorije i visoko postavljeni, osigurani su dobro provjetravanje i dobra dnevna osvjetljenost, a da pri tome izravno sunčevo svjetlo ne oštećuje knjižničnu građu. U tom je krilu, pa tako i knjižnici, osiguran pristup osobama s invaliditetom jer su neposredno uz vrata knjižnice dizalo i sklopiva pokretna rampa za invalidska kolica.

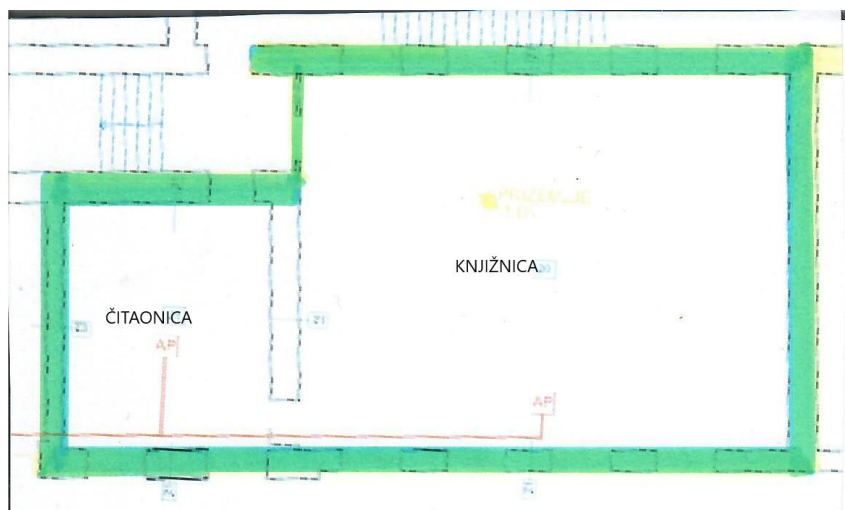

Slika 6.

Prostorije bivše školske sportske dvorane

Preseljenjem je knjižnica dobila znatno veći prostor od 110 m² za Standardom (NN 63/08) navedene funkcionalne cjeline: rad s korisnicima, radni prostor stručnog suradnika knjižničara s računalom za pružanje informacija, rad s korisnicima i stručni rad, smještaj građe u slobodnom prostoru, prostor za smještaj priručne zbirke, prostor za postavljanje izložbi (panoi). Treba napomenuti da je osim knjižnične zbirke preseljen namještaj koji je već bio oštećen i stilski neujednačen. Zbog kratkog vremena za

preseljenje, budući da je trebalo osloboditi tadašnji prostor knjižnice za uređenje učionice i kabineta za nastavnike te nedostatka financija, nisu obnovljeni parket i zidovi (Slika 7). Također je ostala zastarjela rasvjeta halogenim reflektorima. Knjižnica i dalje nema ulazni prostor s posebnim ulazom u odnosu na ostale sadržaje škole, ali je hodnik u kojem se nalazi odvojen ustakljenim vratima pa je zaštićena od buke.

Slika 7. Knjižnica u sportskoj dvorani

Osim što je veličinom fonda knjižnica prerasla prostor u kojem je bila smještena, drugi razlog za preseljenje bio je taj što je uz dvoranu i manja prostorija s posebnim ulazom, koja je služila za odlaganje sportskih rekvizita. Ta je manja prostorija od 32 m² prenamijenjena u čitaonicu, što je omogućilo njezino cjelodnevno korištenje bezobzira na radno vrijeme knjižnice s korisnicima. I u nju su preseljeni stari stolovi, što je uz umrljane zidove i oštećeni parket, davalo sumoran izgled. To je bio povod inicijativi učenikâ da jedan zid oslikaju u povodu održavanja projekta Tjedan svemira (Slika 8).

4.2. Oprema

Revitalizacija knjižnice i čitaonice nastavljena je idućih nekoliko godina nabavom novog namještaja i tehničke opreme. Budući da škola nema vlastiti izvor financijskih sredstava, a osnivač joj dodjeljuje samo sredstva za tekuće poslovanje i održavanje, trebalo je iznaći druge izvore financiranja.

Slika 8. Oslikani zid u čitaonici

Školska knjižničarka ima iskustva u pisanju projektnih prijava na različite natječaje kojima su sufinancirani neki projekti međunarodne suradnje škola. To je iskustvo, uz ravnateljevu podršku, primijenila u prijavama projekata prekogranične suradnje Republike Hrvatske s Republikom Srbijom te Bosnom i Hercegovinom. Nositelj Programa prekogranične suradnje Ministarstvo je regionalnoga razvoja i fondova Europske unije koje u skladu sa Zakonom o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske (NN 124/11, 16/12) sufinancira projekte usmjerene osnaživanju pograničnog područja dviju država za dobrobit hrvatskog naroda u inozemstvu, održivom razvoju u pograničnom području te podizanju kvalitete života i integraciji cjelokupnog stanovništva koje živi na tom prostoru (Ministarstvo 2023 i 2024). Princip sufinanciranja projekata iz ovih Programa jest takav da škola traži povrat sredstava bez troška PDV-a na temelju plaćenih računa za robe i usluge. To u praksi znači da ravnatelj treba iznaći sredstva kojima će financirati nabavu, a tek kasnije ona će biti vraćena školi. Problem predstavlja trošak PDV-a koji se ne financira iz Programa. U prvom provedenom projektu taj je trošak škola snosila sama, a u druga dva platio ga je osnivač, odnosno Osječko-baranjska županija.

Na *Javni poziv za Program prekogranične suradnje Republike Hrvatske i Republike Srbije 2023.* godine prijavljen je i odabran za sufinanciranje projekt *Kvalitetno školovanje*

na hrvatskom jeziku za kvalitetan život u suradnji s Gimnazijom „Svetozar Marković“ iz Subotice (Republika Srbija). U projektu je čitaonica (Slika 9) opremljena namještajem i IKT opremom: interaktivnim ekranom i šest prijenosnih računala, koja učenici i nastavnici zadužuju za rad u čitaonici. Osim toga, za knjižnicu su nabavljeni: ormar za smještaj AV-građe, radni stol i računalni ekran za rad knjižničarke. Godinu dana kasnije, u projektu prekogranične suradnje s Bosnom i Hercegovinom *STEM-om za boljitak Hrvata s obje strane granice*, III. Gimnazija Osijek surađivala je s Gimnazijom Katoličkog školskog centra „Don Bosco“ iz Žepča. Osim što su učionice III. Gimnazije Osijek za nastavu STEM područja opremljene novim namještajem i IKT opremom, čitaonica je klimatizirana što je unaprijedilo uvjete za rad.

Slika 9. Revitalizirana čitaonica

Rezultat ovogodišnjeg projekta *Obrazovanjem za bolju budućnost Hrvata u Banjoj Luci i Osijeku*, kojim je sufinancirana suradnja III. Gimnazije Osijek i Opće gimnazije Katoličkog školskog centra „bl. Ivan Merz“ Banja Luka (Bosna i Hercegovina), revitalizirana je knjižnica (Slika 10). Iz projektnih sredstava nabavljene su dvostrane i jednostrane police koje zadovoljavaju kriterijima propisanim Standardom (NN 61/23) te četiri radna stola i uredske stolice za individualni rad korisnika. Sredstvima škole obnovljeni su parket i zidovi. Sada je namještaj u knjižnici namjenski izrađen,

funkcionalan, stilski ujednačen, privlačnih boja i oblika te jednostavan za održavanje (Standard, NN 61/23).

Slika 10. Revitalizirana knjižnica

Ugodnom i poticajnom okruženju za učenje, druženje i rad Književnog kluba (Slika 11) dodatno pridonose vreće za sjedenje nabavljene 2023. godine u Konzumovom projektu *Mali veliki talenti* u kojem su učenici i zaposlenici škole skupljali kupone za nabavu školske opreme.

Slika 11. Ugodan prostor za učenje i druženje

5. Zaključak

Knjižnica je III. Gimnazije Osijek školska, odnosno knjižnica u sastavu, koja je dio nastavnog procesa i osigurava ispunjavanje informacijskih, stručnih i kulturnih potreba svojih korisnika. Da bi u tome bila uspješna, mora zadovoljavati minimalne uvjete za rad propisane Standardom za školske knjižnice (NN 61/23), koji navodi koliki prostor i koju opremu one trebaju imati te da sredstva za njihov rad i kontinuirani razvoj treba osigurati osnivač škole. Osiguranje dovoljnih sredstava za rad i razvoj knjižnice otežava nedovoljna gospodarska razvijenost Osječko-baranjske županije, koja financira samo nabavu obavezne školske lektire i to vrlo skromnim iznosom. Škola, kao gimnazija, za razliku od strukovnih srednjih škola, nema vlastitih izvora financiranja kojima bi poduprla rad knjižnice.

Školska knjižnica i čitaonica trebaju biti poticajno i ugodno okruženje za učenje i druženje što se, osim odgojno-obrazovnog rada knjižničarke, osigurava odgovarajućim prostorom i opremom.

Knjižnica III. Gimnazije Osijek u svom je razvojnom putu prošla kroz mnoge promjene što se odrazilo i na njezinu prostoru – od razvojnog zamaha 70-ih godina 20. stoljeća do opadanja nakon Domovinskog rata i početkom 21. stoljeća.

Budući da knjižnica raspolaže brojčano velikim knjižničnim fondom, knjižničarka je uz podršku ravnatelja, a zbog zadovoljavanja potreba korisnika, zadnje četiri godine intenzivno radila na revitalizaciji knjižnice usmjerenoj na prostor i opremu. Preseljenjem knjižnice u bivšu školsku sportsku dvoranu dobio se prostor od ukupno 142 m² koji gotovo zadovoljava uvjete iz Standarda (NN 61/23), što bi se moglo popraviti uređivanjem izložbenog prostora u nišama hodnika ispred knjižnice.

Projektima iz Programa prekogranične suradnje Republike Hrvatske s Republikom Srbijom te Bosnom i Hercegovinom revitalizirane su školska knjižnica i čitaonica opremanjem namještajem i tehničkom opremom u skladu sa Standardom za školske knjižnice (NN 61/23). Podršku projektima dala je Osječko-baranjska županija, kao osnivač škole, time što je financirala trošak PDV-a. Tako je stvoreno ugodno okruženje i poticajni intelektualni, materijalni i drugi uvjeti za učenje i druženje izvan nastave, što pridonosi ostvarenju ciljeva Programa usmjerenih na osnaživanje pograničnog područja, izjednačavanju kvalitete obrazovanja te podizanju kvalitete života.

Literatura

Državni pedagoški standard srednjoškolskog sustava odgoja i obrazovanja. 2008. Narodne novine 63, 2130.

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_06_63_2130.html

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. 2024. *Program prekogranične suradnje Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.* Pristupljeno: 05. 12. 2025.

https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Pristup%20informacijama/Javni%20pozivi%20i%20natje%C4%8Daji//Program%20prekograni%C4%8Dne%20suradnje%20izme%C4%91u%20Republike%20Hrvatske%20i%20Bosne%20i%20Hercegovine%20za%202025_16_12.pdf

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. 2023. *Program prekogranične suradnje Republike Hrvatske i Republike Srbije.* Pristupljeno: 05. 12. 2025.

<https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages//O%20ministarstvu/Pristup%20informacijama/Javni%20pozivi%20i%20natje%C4%8Daji//Program%20prekograni%C4%8Dne%20suradnje%20izme%C4%91u%20RH-RS-2023.pdf>

Standard za školske knjižnice. 2023. Narodne novine 61, 1024.

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_06_61_1024.html

Zakon o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti. 2019. Narodne novine 17, 356. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_02_17_356.html

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. 2008. Narodne novine 87, 2789.

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_07_87_2789.html

Zakon o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske. 2011. Narodne novine 124, 2471.

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_11_124_2471.html